

WATERING THE WATER

een tijdelijke fontein in het W.H. Vliegenbos

VOORSTEL
januari '26

Inleiding

Dit is een voorstel van initiatiefnemer Martin van der Veen en kunstenaar Sara Bjarland, voor het tijdelijk plaatsen van een bestaand kunstwerk als fontein in een vijver in het Vliegenbos in Amsterdam Noord. Een fontein die er nu niet is, en er logischerwijs wel kan zijn. Een fontein die amuseert, kalmeert en tot nadenken stemt, over kwesties als duurzaamheid, (over)consumptie, natuur en het verzorgen van natuur.

Sara Bjarland, **Watering the Water**, 2024, 3 meter hoge fontein, Landgoed De Paltz, Soest

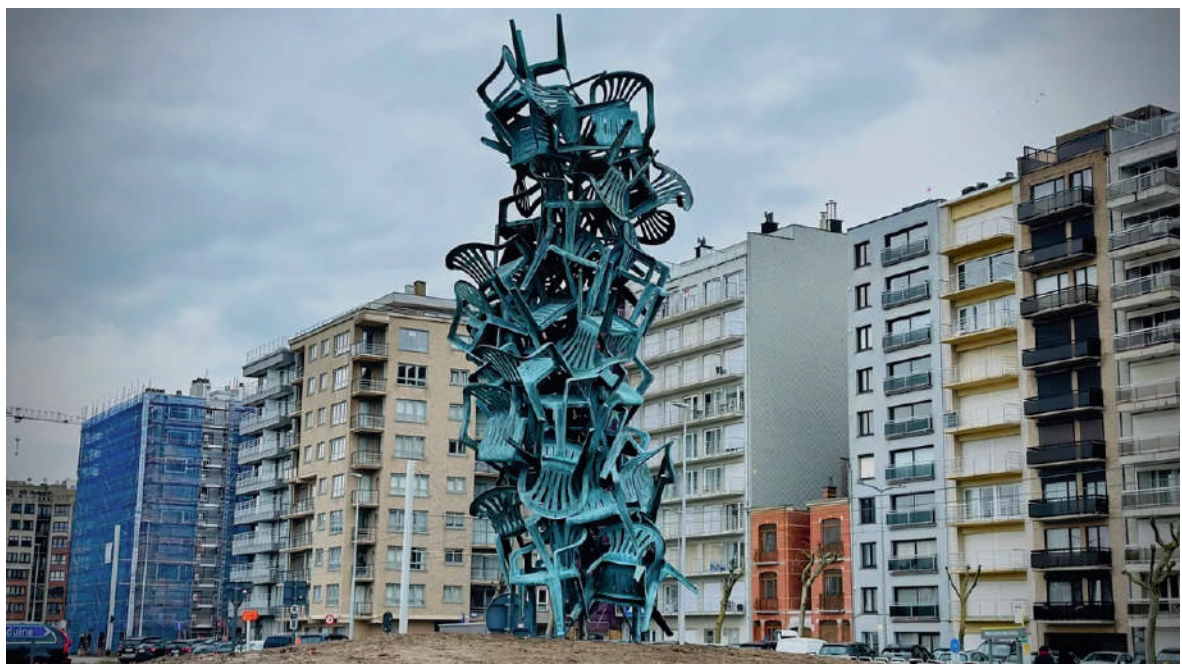
Watering the Water

Watering the Water (Water water geven) is een werk van kunstenaar Sara Bjarland. Het werk is in 2024 eerst gerealiseerd voor de Paltz Biënnale, een tweejaarlijkse tentoonstelling in Soest, maar is nog steeds erg relevant en zou ook in het Vliegenbos erg goed tot zijn recht komen, en zou volgens ons een meerwaarde zijn voor de buurt.

Het werk is een fontein, bestaande uit circa 50 oude plastic gieters, gevonden bij het grofvuil, kringloopwinkels en verzameld bij o.a. volkstuin Buitenzorg, pal naast het Vliegenbos. De gieters zijn samengebracht in een grote tros-achtige, organische vorm. Het water uit de vijver stroomt door de gieters, en weer terug in de vijver.

Het is aan de ene kant een speels en licht absurdistisch werk want de vijver heeft immers geen water nodig, maar aan de andere kant kan het ook worden gezien in relatie tot het 'verzorgen' van de natuur. Gieters worden gebruikt voor het verzorgen van met name planten en groentes, maar het zijn ook massa-geproduceerde plastic producten die, net zoals alle nieuwe consumptieartikelen met een korte levensduur, tegelijkertijd ook een deel van het probleem van de steeds groeiende klimaatcrisis uitmaken (opslurpen van fossiele grondstoffen, de groeiende hoeveelheid plastic afval, watertekort, overstromingen etc.).

Door op een speelse manier deze afgedankte gieters opnieuw te gebruiken, heeft de kunstenaar een grappig en poëtisch werk gemaakt dat ook vragen stelt over de relatie tussen mens en natuur. En door de herplaatsing ervan krijgt ook het kunstwerk zelf een tweede leven.

Sara Bjarland, **Monobloc Moments**, 2024, 5 meter hoog bronzen beeld, Wenduine, België (foto: Junior Verbeeke)

Locatie en relatie met de omgeving

Locatie

De vijver aan het begin van het Vliegenbos, bij de ingang aan de Meeuwenlaan, naast de bogen uit de voormalige Hallen van Parijs. Zie foto's hieronder.

De vijver met daarin de huidige vijverpomp in het Vliegenbos, gezien vanaf de 'hoofdingang' aan de Meeuwenlaan.

Relatie van het kunstwerk met de locatie

Polderkaart van W.H. Hoekwater uit 1901

Het W.H. Vliegenbos, aangelegd tussen 1912 en 1917, ligt evenals volkstuincomplex Buitenzorg en tuindorp Vogeldorp in de Nieuwendammerham - ooit open water en deel uitmakend van het IJ, dat in de tweede helft van de 19e eeuw is ingepolderd.

Water vormt een elementair bestanddeel van de wordingsgeschiedenis van deze plek.

Tuinpark Buitenzorg, opgericht in 1917 en inmiddels het oudste, niet-verplaatste volkstuintencomplex van Amsterdam, is gelegen pal naast het Vliegenbos. Het tuinpark is een belangrijke plek in de Vogelbuurt, als ecologische en biodiverse oase in Amsterdam en een sociale ontmoetingsplek voor buurtbewoners, natuur- en cultuurliefhebbers en, uiteraard, de volkstuinters.

Algemene tuin en verenigingsgebouw van Tuinpark Buitenzorg, met links de hoge bomen van het Vliegenbos en rechts 'tuindorp' Vogeldorp. (foto: René Louman)

De gieters in het kunstwerk zijn grotendeels gevonden en ingezameld in Amsterdam Noord, onder meer op en in samenwerking met volkstuintenpark Buitenzorg. Ze staan symbool voor tuinieren en het zorgen voor de natuur, en hebben zo een sterke relatie met niet alleen de volkstuinten van Buitenzorg zelf maar ook de traditie van tuinieren in het naastgelegen tuindorp Vogeldorp en Amsterdam Noord als geheel (er zijn meerdere tuindorpen in Amsterdam Noord). Zo brengt *Watering the Water* deze elementen - het belang van water in de geschiedenis van de buurt, en tuinieren - samen op een speelse manier.

Roodomcirkeld de locatie van de fontein.

Techniek & installatie

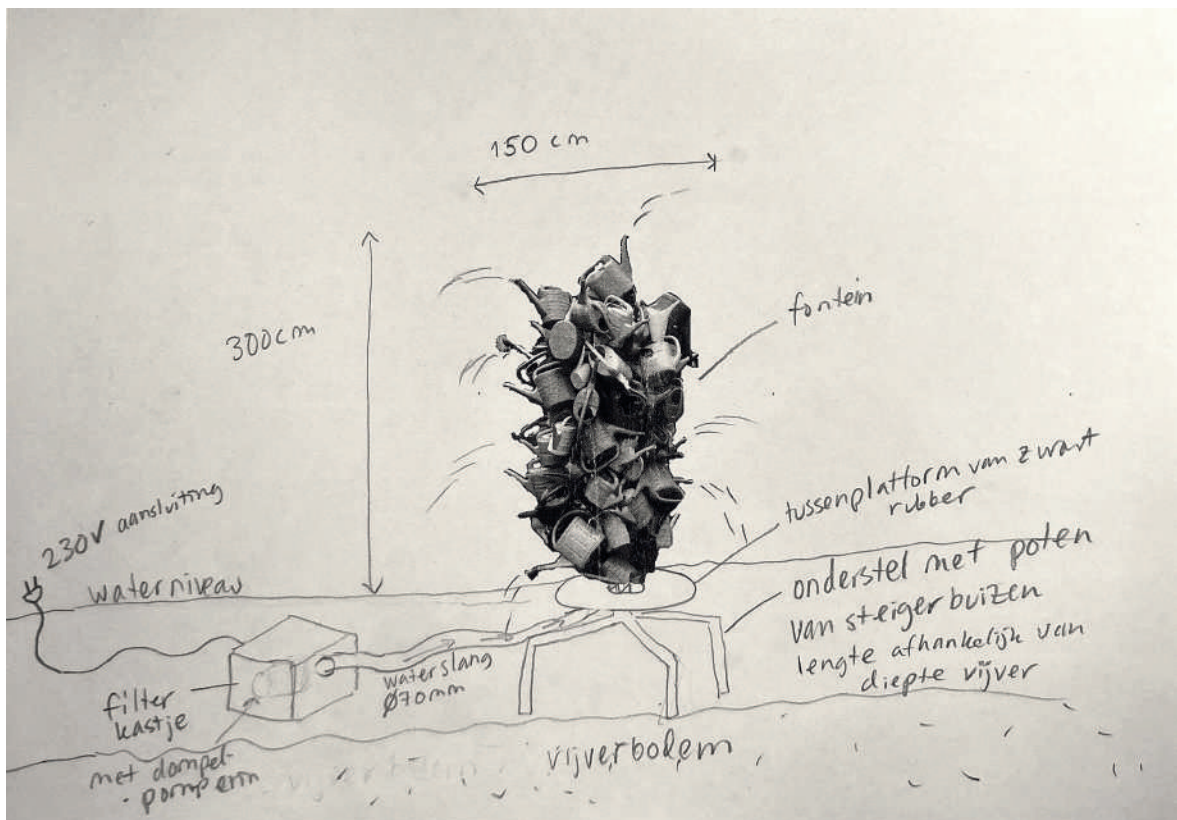
Techniek & installatie

Het werk is gemaakt i.s.m. het productiebedrijf Anything is Possible in Abcoude. Zij hebben het werk ook geïnstalleerd in Soest, en we willen daarom graag weer met hun werken. Ze hebben veel werken in de publieke ruimte gemaakt, o.a. de fontein Tayokenpiss van kunstenaar Pascal Marthine Tatou bij de Groesbeekdreef in Amsterdam-Zuidoost.

Voor het aansluiten van het werk op een voeding zien we twee mogelijkheden:

1. De eerste, en makkelijkste mogelijkheid, is dat we de fontein aansluiten op de bestaande pompinstallatie in de vijver; er is immers een 'fontein' (een waterstraal die omhoog spuit) aanwezig in de vijver. Deze wordt dan tijdelijk buiten werking gezet totdat wij onze fontein weer verwijderen en de oude fontein weer aansluiten. Als wenselijk, kan dit ook worden gedaan in samenwerking met het bedrijf dat het servicecontract voor de vijver heeft (Beregening Service NL).

2. Als we de bestaande pompinstallatie niet mogen gebruiken, sluiten we het werk aan op een aparte dompelpomp, die in een filterkastje zit, dat ervoor zorgt dat er geen blaadjes of bagger in de pomp komt en verstopping veroorzaakt. Het filterkastje moet worden vastgemaakt aan de zijkant van de vijver, net onder het waterniveau, en komt niet op de bodem te liggen. De pomp heeft een 230V aansluiting nodig; deze is reeds beschikbaar bij de huidige pomp-installatie.

Technische tekening, mogelijkheid 2.

De fontein zelf staat op een onderstel met drie stalen poten, die op de bodem van de vijver staan, zodat het werk stabiel blijft (zie ook de technische tekening). De plaatsing van het werk wordt gedaan met een vrachtwagen met een kraan. Indien het niet mogelijk is om een vrachtwagen dicht genoeg bij de vijver te plaatsen, wordt er een kleinere kraan gebruikt die minder zwaar is en wel naast de vijver kan staan.

In beide gevallen is het noodzakelijk om eerst op de locatie door het installatiebedrijf Anything is Possible vooronderzoek te laten doen om te bepalen wat de specifieke situatie is; hoe diep de vijver is, hoe zacht de bodem is, en om te kijken wat voor aansluiting nodig is.

Materiaal & milieu

De fontein bestaat uit plastic gieters die zijn gemonteerd op een metalen constructie, waar de pompinstallatie is ingebouwd. Het water stroomt door rubberen slangen die tot in de tuiten van de gieters lopen. Er komt geen directe waterdruk in de gieters zelf, waardoor er geen risico is dat ze verder afbreken en mogelijk microplastics veroorzaken. Door de relatief korte termijn van plaatsing (circa 5 maanden) is er geen risico dat de gieters door zonlicht dusdanig worden aangetast dat ze verder afbreken, want dat is immers een proces van jaren. De kans dat er plastic stukjes in de vijver belanden is verwaarloosbaar en mogelijke vervuiling staat al helemaal niet in verhouding tot de microplastics afkomstig van passerend verkeer en zwerfval. Overigens, het fenomeen (plastic) afval wordt via dit werk juist ook aan de kaak gesteld, en eventuele discussie daarover lijkt ons prima.

We voorzien dus geen negatieve effecten van het kunstwerk op het milieu en het leven in de vijver. Integendeel: vogels en insecten zijn van harte welkom om op de fontein te zitten of zich er eventueel in te gaan huisvesten.

Onderhoud

Omdat het werk alleen tijdelijk wordt geplaatst, en voor een relatief korte periode van ca. 5 maanden, voorzien we geen noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden.

Planning & publieksbereik

Termijn

De fontein wordt geplaatst voor de duur van één 'tuinseizoen', van mei tot en met september 2026.

Maart '26 - Het werk wordt verplaatst naar de werkplaats van Anything is Possible. Aldaar wordt vervolgens nauwkeurig gecheckt of de techniek nog goed functioneert. De fontein en het pompsysteem worden gecontroleerd en aangepast naar de nieuwe locatie.

April '26 - Het werk wordt geïnstalleerd op locatie in het Vliegenbos. De fontein wordt **begin mei '26**, in de bloeimaand, feestelijk in werking gesteld tijdens een ceremonie, in bijzijn van omwonenden, prominenten, meewerkende personen, één of meer naburige (basis)scholen, tuinders, betrokken organisaties en bedrijven. Dit in combinatie met een zwerfvuil-opruimactie*, een gieterconcert i.s.m. De Muziekstraat en/of een optreden van bijvoorbeeld het Amsterdamse straatorkest Toeters & Bellen.

Publieksbereik

Dagelijks passeren, bij daglicht, gemiddeld 100 mensen deze ingang van het Vliegenbos (een zuinige inschatting door de initiatiefnemers). Uitgerekend over 5 maanden zouden er tenminste circa 15.000 mensen zijn die het werk kunnen zien. Op zonnige dagen in de lente en zomer wordt er op het gras rond de vijver bovendien zeer veel gerecreëerd en kunnen de 'bezoekersaantallen' flink oplopen. N.B. De naastgelegen stadscamping Vliegenbos heeft ruim 80.000 gasten per jaar.

We gaan publiciteit genereren met simpele flyers en via diverse media, dat laatste wil zeggen: persberichten naar Het Parool, AT5 en de zeer populaire, gratis buurtkrant "Nieuwsblad Amsterdam Noord" (*wekelijkse oplage: 30.000*).

We organiseren een feestelijke opening (met activering van de fontein) middels een ceremonie voor buurtbewoners, passanten, direct betrokkenen enz. (zie hierboven).

Straatorkest Toeters & Bellen.

* Tuinpark Buitenzorg heeft afvalgrijpers hiervoor, en Martin de organisatorische ervaring met dit soort acties.

Sympathisanten

Het idee voor plaatsing van deze fontein in het Vliegenbos is sinds de zomer van '25 voorgelegd en gedeeld met veel personen: buurtbewoners, omwonenden, vertegenwoordigers van (naburige) organisaties, ondernemers enz. Iedereen reageerde positief en enthousiast. Enkele voorstanders van dit plan:

Ronald Hooft, buurtbewoner / ontwerper / voorzitter Stichting Vliegenbos

Bestuur Tuinpark Buitenzorg

Simone Hogendijk, buurtbewoner / oud-directeur Over het IJ Festival

Pappoe, buurtbewoner / eigenaar Sigarenmagazijn 'de Meeuw', Meeuwenlaan 279

Marcel Misset, buurtbewoner / vertaler / barman Café Welling

Ingrid Burger, ondernemer / eigenaar W. Burger IJzerwaren, Meeuwenlaan 315

Melvin Stigter, (ecologisch) groenbeheerder Amsterdam / 'boswachter' Vliegenbos

Silvia Bromet, film- en podcastmaker (o.a. van podcast-serie over Buitenzorg)

Maurice Bogaert, buurtbewoner / beeldend kunstenaar

Helen van der Bilt, buurtbewoner / initiator & coördinator Helen's Free Food Market

Bert van der Kamp, ontwerper / voorzitter Stichting Beeldenbos Noord

Ellen ter Gast, buurtbewoner / filosoof / lid Bewonersplatform IJplein-Vogelbuurt

Nienke Algra, buurtbewoner / grimeuse (genomineerde: Amsterdammer v.h. Jaar 2018)

Merel van Looi, buurtbewoner / bestuurslid Bewonersplatform IJplein-Vogelbuurt

Erik van der Linden, beheerder Camping Vliegenbos

Over de initiatiefnemers

Sara Bjarland is een Fins-Nederlandse kunstenaar, wonend in Amsterdam Noord. Ze is geïnteresseerd in de materiële sporen die onze huidige consumptiemaatschappij op de planeet achterlaat. In haar werk gebruikt ze afgedankte materialen en objecten om te reflecteren op thema's als overconsumptie en vervuiling, de relatie tussen natuur en cultuur, dood, verval en zorg.

Voor haar sculpturen en installaties verzamelt ze kapotte, vuile of halfvergane voorwerpen die ze vindt in haar stedelijke omgeving. Tijdens wekelijkse grofvuilrondjes in Amsterdam Noord, zoekt Sara naar materialen en raakt ze tegelijkertijd geschokt en gefascineerd door de eindeloze afvalhopen op elke straathoek, wetende dat ze slechts het topje vormen van de wereldwijde 'afval-ijsberg'. Zo krijgen o.a. dode planten, kapotte tuinornamenten, beschadigde interieurvoorwerpen en vieze vloermoppen nieuw leven en betekenissen in haar installaties en sculpturen.

Sara stelde recentelijk tentoon op o.a. de Helsinki Biennale 2025, CODA Museum, (Apeldoorn), Beaufort Triënnale (Wenduine, BE), Kiasma Museum (Helsinki) en Omstand (Arnhem), en ze ontving beurzen van o.a. het Cultuurfonds, het Mondriaan Fonds en het Amsterdamse Fonds voor de Kunst.

Martin van der Veen heeft een brede achtergrond in de kunsten. Hij beweegt zich al zo'n vijf decennia afwisselend op terreinen van film, radio, televisie, grafische vormgeving, theater en muziek. Sinds 2005 is Martin woonachtig in Amsterdam Noord en is daar de laatste tien jaar actief tuinder (en organisator) op Tuinpark Buitenzorg.

Sara Bjarland (foto: Chris Weeda)

Begroting & dekkingsplan

KOSTEN

1. Honoraria

1a. Kunstenaarshonorarium Sara Bjarland:	€ 2.500,-	
1b. Overhead (organisatie, vergunningen aanvragen enz.):	€ 1.200,-	
		----- +
Subtotaal 1:	€ 3.700,-	

2. Uitvoeringskosten

2a. Vervoer van opslag naar werkplaats van <i>Anything is Possible</i> (chauffeur, aanhanger):	€ 200,-	
2b. Locatieonderzoek, werk nakijken en installatie ter plekke (door <i>Anything is Possible</i>):	€ 5.130,-	
2c. Eventuele installatie door Beregening Service NL:	€ 800,-	
2d. Verwijderingskosten (<i>Anything is Possible</i>):	€ 1.000,-	
		----- +
Subtotaal 2:	€ 7.130,-	

3. Overig

3a. Tijdelijke omgevingsvergunning	€ 800,-	
3b. Keuren installatie vooraf en na installatie (<i>inschatting</i>)	€ 600,-	
3c. Verzekering (<i>inschatting</i>)	€ 500,-	
3d. Openingsceremonie (promotie, drankjes, bandhuur enz.)	€ 1.000,-	
		----- +
Subtotaal 3:	€ 2.900,-	

Sub-totalen (1 t/m 3): € 13.730,-

4. Onvoorzien

5% over € 13.730,- € 770,-

Totaal: € 14.500,-

Alle bedragen excl. 21% BTW

DEKKINGSPLAN

Amsterdams Fonds voor de Kunst:	€ 7.500,-
Stadsdeel Noord / Gemeente (<i>voorstel</i>):	€ 6.000,-
Mensen maken Amsterdam / Fonds voor Noord (kosten opening):	€ 1.000,-
	----- +
Totaal:	€ 14.500,-

Nawoord / Wat vooraf ging

Eind januari 2024 werd volkstuinpark Buitenzorg in Amsterdam Noord per e-mail benaderd met een vraag:

"Hallo, Ik ben kunstenaar en woon in Amsterdam Noord. Voor een kunstproject ben ik op zoek naar oude gieters; ze mogen ook kapot en verweerd zijn. Ik vroeg me af of er bij jullie eventueel wat oude gieters liggen die ik zou mogen overnemen?
Met vriendelijke groet, Sara Bjarland"

Deze e-mail kreeg ik, Martin van der Veen, doorgestuurd van de secretaris omdat ik me als tuinder op Buitenzorg ook veel bezig houd met activiteiten, externe contacten en de nieuwsbrieven aan alle tuinders schrijf.

Sara noch haar werk was ons bekend. Een blik op haar website gaf echter inspiratie en alle vertrouwen. En Buitenzorg zou Buitenzorg niet zijn als we ruiterslijk ingingen op haar verzoek. Een oproep werd gedaan en een stuk of tien oude, plastic gieters werden door tuinders ingebracht.

Enkele maanden later ontvingen we een impressie van het resultaat. Foto's en een filmpje van de fontein in werking. Een slim schots en scheef gestapelde hoeveelheid plastic gieters, middenin een vijver tussen de bomen van landgoed De Paltz. Schitterend van vorm en functie, direct grappig en snel daarna tot nadenken stemmend.

In juni '25 benaderde Sara volkstuinpark Buitenzorg wederom met een verzoek, ze zoekt vergane tuinornamenten voor een nieuw project. In het kielzog daarvan vroeg ik haar naar de status van de fontein. Antwoord: die ligt nu in een opslag. Of ik ideeën had om er iets mee te doen.

Daags tevoren had ik een broodje gegeten aan de rand van een vijver in het Vliegenbos. Een vijver met min of meer in het midden iets pruttelends. Spuitte daar het water wel eens vrolijk uit omhoog? Was dat nou een fontein of 'slechts' een waterzuiverende installatie, of zoiets?

Navraag bij de boswachter leerde dat het inderdaad een waterzuiveringspomp betrof. Het zorgt voor zuurstof in het water, en het oogt als een sullige bult bobbelen schuim.

Waarom daar geen vreugdevolle, zinneprikkelende fontein? Waarbij de functie van zuurstoftoevoer uiteraard in tact blijft. Hé! De fontein van Sara!

Een goed, logisch idee was geboren ...

Ter gelegenheid van de Paltz Biënnale '24, waar de fontein van Sara Bjarland voor het eerst werd tentoongesteld, schreef kunsthistoricus en curator Veronique Hoedemakers onderstaande bespiegeling op het werk van Sara en haar fontein in het bijzonder.

Watering the Water

Door Veronique Hoedemakers

Al enige tijd probeer ik iets van mijn geveltuinen te maken. Ik heb ze vergroot, er staan inheemse planten in, ik giet, ik laat de bladeren liggen en pluk met grote ergernis de slakken er onderuit. Er leven verschillende soorten pissebedden en nu vond ik laatst een salamandertje tussen de bladeren. In een vlaag van zelfoverschatting kwam de vraag op of ik echte natuur aan het creëren was?

Wat is natuur? Het is een vraag die alleen al door hem te stellen de contradictie ervan aangeeft. Net zoals ik dacht dat ik natuur aan het maken was. Is er een grens waar natuur ophoudt en cultuur begint?

Zijn nesten van meerkoeten of baltsplaatsen van preevogels natuur of cultuur? Beide vogels gebruiken immers menselijk afval omdat dat nu eenmaal bruikbaar of kleurrijk is. Zijn de uit pvc-buizen opgetrokken strandbeesten van kunstenaar Theo Jansen cultuur of natuur? Beesten die hij nota bene classificeert en unieke Latijnse soortnamen geeft. De gedachten zwermen door mijn hoofd als spreeuwen boven de polder. Ik probeer de beeldspraak vast te houden. Die polder is aangelegd. Vertegenwoordigen de spreeuwen dan de ware natuur?

Net als ons land is ook landgoed De Paltz bedacht en geconstrueerd. De Douglas sparren zijn hier exoten, de waterval kan met een druk op de knop worden bediend. Maar intussen is het ook een oase van rust en een toevluchtsoord voor dassen en reeën. Wanneer wordt onze kunstmatige leefomgeving weer 'echte' natuur? En kan dat wel?

Met die vraag in het hoofd ervaar je het atelier van Sara Bjarland als een fascinerend tussenland. Uitkijkend over de Zaan dobber je door een wereld vol spullen die hun oorsprong achter zich hebben gelaten. Een niemands-land tussen dood en levend, een wereld die ons doet denken aan natuur.

Elke maandag struint Sara langs het grofvuil. De spullen die ze verzamelt, vaak massa geproduceerd, geeft ze een liefdevol zetje. Verwrongen, geroeste afdruipekjes, verbleekte parasols, een luxaflex opgevist uit de sloot, een verdorde palm in een pot met verdroogde aarde. Versleten spullen. Verkleurd, bemost, gebarsten, geknakt of gevouwen, vervuild, verbrand, verfrommeld of samengebonden.

Sara grijpt minimaal in. Ze stapelt, stalt uit, hangt op, assembleert of giet af. Ze koestert, wrijft, kijkt en laat ons meekijken naar de transformatie. Het rekje lijkt gemaakt van twijgjes, de parasols opgehangen als huiden, de luxaflex heeft een tere, in kringen opgedroogde huid gekregen, als vingerafdrukken. De verdroogde palm en een vergeelde luxaflex tonen gelijkenissen.

De mens is al zo lang de natuur binnengedrongen dat we een eigen geologisch tijdperk hebben gecreëerd, het Antropoceen. Toch gaan we steeds meer het belang van andere entiteiten zien. In een tijd waarin we die proberen mee te wegen, waarin we spreken van *non-humans* en waarin de Noordzee bijvoorbeeld een ambassade kreeg, zoekt Sara een uitweg uit de wegwerpcultuur. Ze herleest die als het ware door er een eigen soort ecologie in te zien. Onze afgedankte spullen hebben natuurlijke eigenschappen gekregen: gaten, scheuren, vlekken of schimmel voorzien ze van hun eigen biometrie. Met de dood op de hielen veranderden door haar toedoen versleten dweilmoppen, in een dierenhuid. Gieters, bijeengebracht tot een soort wildgroei, werden een fontein. Van plantenpotten en tuinparafernalia maakte ze een tuinsculptuur.

Met haar beelden op de Paltz spiegelt Sara ons ook een grotere context voor. Namelijk onze omgang met natuur. Het begieten van ons tuintje wordt een zinloze handeling, de plastic tuinornamenten en plantenpotten verraden ons onbegrip voor onze natuurlijke omgeving. Ze toont ons onze onbeholpenheid. Onze goede bedoelingen.

Ons begrip van natuur is al niet zo duidelijk, maar Sara rekt dat nóg verder op. Ze kijkt ernaar als door een prisma. En aan het uiterste van het spectrum transformeert het object tot natuur. Ik laat mijn gedachten neerstrijken.

Amsterdam, januari 2026

Teksten: Sara Bjarland, Veronique Hoedemakers, Martin van der Veen

Lay-out: Martin van der Veen